

“Cennetlik İbrahim Efendi”yle TOBAV ödülünü alan
Jale Baysal:

Gerçekle hayal arası İbrahim Müteferrika

Kültür Servisi — Kısa bir süre önce sonuçlanan TOBAV oyun yarışmasında birincilik ödülünü “Cennetlik İbrahim Efendi” adlı yapıtıyla Jale Baysal aldı. İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nde öğretim üyesi olan Baysal, ülkemizde ilk basımevini kuran İbrahim Müteferrika’yla ilk olarak doktora tezini hazırladığı sıralar ilgilendi.

— Sayın Jale Baysal, “Cennetlik İbrahim Efendi” adlı oyununuza TOBAV Birincilik Ödülü’nü aldınız. Oyundan biraz söz eder misiniz?

BAYSAL — Oyun, Türkiye’de Türkçe kitap basan ilk basımevini kurmuş olan İbrahim Müteferrika’nın hayat hikâyesini anlatıyor. O dönemin Osmanlı şairlerinden Nevres, ölümünde, “İbrahim Efendi cennete ayak bastı” anlamına gelen bir beyit söylemiş: “Bastı İbrahim Efendi sahn-ı firdevse kadem.” “Cennetlik İbrahim Efendi” adını bu yüzden verdim.

Bildiğiniz gibi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nde öğretim üyesiyim. Müteferrika ile ilk olarak doktora tezimi hazırladığım sırada uzun boylu ilgilendim. 1670’te Macaristan’da doğmuş. Söylentiye göre fakir bir Macar ailesinin çocuğuymuş. Kolojvar yakınında ki bir manastırda papaz olmak üzere yetiştirildiğini, kendisi yazıyor. Yine söylentiye göre yirmi yaşlarında yekâne akıncı bir Türk bölüğüne esir düşüp İstanbul’da köle olarak satılmış. Efendisi kaba ve zalim bir adammış, eziyete dayanamayıp Müslüman olmuş. Sarayda müteferrikalık görevine alındığını, Yirmisekiz Çelebizade Sait Efendi ile birlikte ilk basımevini kurduklarını belgeleriyle biliyoruz.

Son zamanlarda profesör Ni-

yazi Berkes, bu köle edilip satılma hikâyesinin Katolik bir rahip tarafından uydurulduğunu, aslında daha Macaristan’dayken Müslümanlığı kabul etmiş bulunduğunu savundu. Kanıtları da oldukça güçlü. Elde çok az belge var, özel hayatı üzerine hemen hiçbir şey bilmiyoruz. Oyunda, bilimsel olarak elimizde bulunanların hemen hepsini verdim. Ama bunlar ancak iskeleti oluşturabilecek kadardı. Geri kalanı hep hayal ürünü; ben uydurdum, yakıştırdım. Bilebildiklerimizden

nağı getiren bir hayal. Sahaflar Çarşısı’ndaki büstünü de bu hayale çok uygun buluyorum.

— Benim oyunlarım dediğinize göre başkaları da var mı?

BAYSAL — Tiyatro benim çok eski bir merakımdır. Lisede okuduğum yıllarda radyoda iki oyunumu oynadılar. Üniversitede okurken “Cadoğlunun Ölümü” adlı bir oyun yazdım. Üniversiteden sonra başka işlerle uğraşmam gerekti. Topu topu iki oyun yazabildim. Birincisininin



İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünde öğretim üyesi olan Jale Baysal, “Cennetlik İbrahim Efendi” adlı oyunuyla TOBAV ödülüne değer bulundu. Baysal, yaşamını konu aldığı İbrahim Müteferrika için, “Tertemiz, aydınlık, akıllı, sağduyulu, sevecen, hatta biraz da çocuk kalmış bir adam” diyor.

çıkarabildiğim şöyle bir insan hayali: Tertemiz, aydınlık, akıllı, sağduyulu, çok gayretli, sevecen, hatta biraz da çocuk kalmış bir adam. Osmanlı toplumuna Batı Rönesansı’ndan ilk haberleri taşımaya çabalamış, ilk basımevimizi kurmuş. Bunlar çok önemli. Müteferrika’nın hayali, bana, bilim üzerine, din üzerine, yoksulluk, yetenek, başarı, sevgi, genç insanlar, çocuklar, kadınlar, hayat, hayatın rastlantıları, toplum, eğitimlik, kitaplar ve daha birçok şey üzerine konuşma ola-

adı “İstanbul Türküsü” idi, ikincisi “Cennetlik İbrahim Efendi.” Ayrıca üniversitelerimizin tiyatro ile ilgili bölümleri için bilim jürilerinde üye adayım.

— Seyirci olarak tiyatrodan ne bekliyorsunuz?

BAYSAL — Tiyatrodan beni değiştirmesini, daha canlı, daha istekli, çevreyle, insanlarla, hayatla daha ilgili kılmasını bekliyorum. Düşünmediğim sorunlara dikkatimi çekmesini ya da eski sorulara yeni yanıtlar getirmesini bekliyorum.

